

Ineke van den Bosch, beeldhouwster

'Ik wil het licht helemaal aftasten'

Ze had heel lang, bijna altijd al, een voorkeur voor het geheimzinnige donker, diep donkerblauw, de kleur waar je het diepst kan ingaan. En iets dat daarin tevoorschijn komt met een groen-gouden of een blauwgouden glans. Magisch en mysterieus (afb. 1). Of in een kubusvorm van diepblauw glas uit Chartres, met daarbinnen, als een vermoeden, een lichtere kristallen aanwezigheid, alleen zichtbaar voor wie met volle aandacht in het blauw weet binnen te dringen (afb. 2).

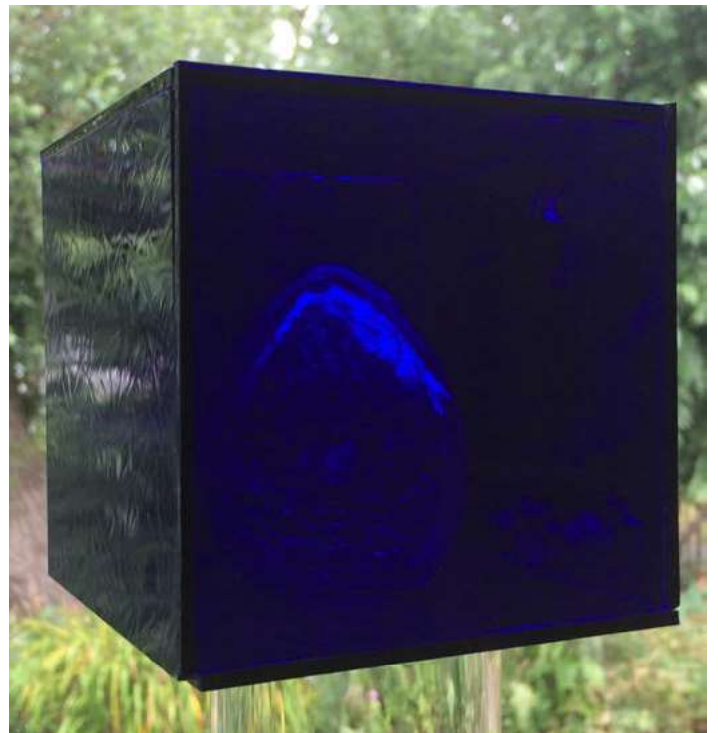
Ineke van den Bosch, beeldhouwster en vrijeschooldocent, ken ik al heel lang. Door een lange reeks van ontmoetingen heb ik de bijzondere kwaliteit van haar werk mogen ervaren en haar ontwikkeling kunnen volgen. Voor dit artikel bezoek ik haar in Kessel, Vlaanderen, in haar atelier achter in de lange tuin achter haar huis.

Het beeldhouwen is voor haar al een levenslang avontuur. 'Van mijn vader erfde ik blijkbaar de passie voor steen. Generaties steenkappers gingen mij voor. Mijn vader was een doener, hij probeerde van alles. Hij was een goed acteur en een alleskunner in het theater en had een ijzersterke humor. Ik besloot op mijn zestiende jaar om te gaan beeldhouwen. Ik hield van het creëren van vormen in de ruimte. En van spelen met materialen.'

'Ik was nog heel jong toen ik de antroposofie leerde kennen, samen met mijn partner, Bart Vanmechelen. Hij bracht een grote belangstelling voor het gebied van het sociale mee en ik begon mijn leven in de kunst. Die twee gebieden kwamen samen in onze groeiende band met antroposofie. Dat gaat nog steeds

door. Ik beleef dat uitwisselingen, zoals wij die hebben, over het ontwikkelingselement in de mens en het bewegingselement van vorm in de tijd, zoveel toevoegt aan wat kunst kan zijn.'

'Het was een grote revelatie om vorm te ervaren in de stroom

Afbeelding 2

Afbeelding 3

van de beweging. Hoe vorm ontstaat uit beweging en de impuls in zich draagt om weer verder te gaan. Er is geen stop, geen vastzetten. Ik ontwikkelde een andere manier van kijken, met aftasten en doorvoelen, naar wat iets als potentie in zich heeft. In plaats van kijken naar “wat iets is (geworden)”. Zo is iedere vorm een ontmoeting tussen krachten uit het verleden en uit de toekomst. Nu vind ik het moeilijk om me kunst voor te stellen zonder antroposofie, maar zeker ook om me antroposofie voor te stellen zonder kunst.’

‘De ervaring van goud is er wanneer je aan gewone substantie kwaliteiten toevoegt’

Ze werkt al heel lang met goud. Ze zegt: ‘als substantie in aanraking komt met een spirituele realiteit, zie je het goud verschijnen nog voor het er is. Het vraagt een gouden aanraking; stof, substantie krijgt toekomstkarakter’. Ze gebruikt vaak goud om alledaagse, gebruikte voorwerpen binnen te voeren in een nieuwe betekeniswereld. ‘De ervaring van goud is er wanneer je aan gewone substantie kwaliteiten toevoegt.’

Dat ‘vinden van nieuwe betekenis’ komt in haar werk ook tevoorschijn in combinaties van contrasterende materialen als roestig ijzer en zuiver albast (afb. 3). ‘Roestig ijzer heeft niet alleen dat donkere, maar het heeft ook een verleden, het heeft al een leven geleid, daar is van alles overheen gekomen. En ik vond het heel fascinerend om dat tegenover het nieuwe, frisse, jonge te plaatsen. Er komt dan ineens een tijdsstroom tot ervaring, van verleden naar toekomst. Dingen die hebben geleden onder hun puur functionele gebruik, die nu een nieuwe gezelschap krijgen, die onver-

‘Het kunstzinnig proces en meditatie gaan hand in hand. Meditatie zie ik als bondgenoot die meewandelt’

Afbeelding 4

moede betekenis verleent aan dat oude.’ (Zie afb. 4.) ‘Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis (...)’ uit Goethes *Faust* lijkt voor veel van haar werk een treffend statement. Ineke werkt vaak met heel doodgewone, gevonden dingen. Ze probeert die intens te ervaren, als het ware erin binnen te dringen, door de buitenkant heen tot in de essentie te komen. ‘Ik zoek naar de diepere laag achter of onder de oppervlakte van de vorm en de substantie. Het kunstzinnige proces en meditatie gaan daarbij hand in hand. Meditatie zie ik als bondgenoot die meewandelt. Door meditatie kom je dichterbij het wezen van de dingen, bij dat wat overblijft als alle voorstelling weg is.’ Je zou ook kunnen zeggen dat een lange praktijk van meditatief leven ‘het zien’ verandert. Innerlijke ervaringen die aan imaginaties toe zijn, worden gewekt door de kwaliteiten die van het voorwerp binnenkomen. Het waargenomen ‘triggert’ de innerlijke beeldenwereld van de kunstenaar. Die geeft het voorwerp zo nieuw leven. En andersom werkt dat ook: de kunstenaar zelf verandert. De laatste tijd is ze anders bezig met het licht. Was ze eerder geboeid door het licht dat geheimzinnig in het donker tevoorschijn komt, of licht dat krachtiger werd als ze verduistering of verval ernaast plaatste, nu gaat haar zoektocht verder. ‘Nu zoek ik vaak naar materialen en vormen die het licht verder kunnen dragen. Ik wil, geloof ik, proberen het licht te grijpen. Niet grijpen in de zin van vasthouden, maar eerder dat wat niet vast te houden is en ook geen materie is, toch in vorm beleefbaar te maken.’ Licht als pure kwaliteit, niet alleen het fysieke licht, vooral ook het licht in mensen. Licht, niet meer in contrast met donker, kan dat? Voor de beleefbaarheid heb je natuurlijk contrast nodig, maar ze wil die zacht en teer, zoals in de vleugelachtige vormen waar ze nu mee bezig is. Dan wordt het licht ook zacht en teer,

Afbeelding 5

zonder dramatiek (afb. 5). Zoals een sneeuwvlok, neer zwevend uit een andere wereld. Die kan bijna niet bestaan in deze wereld. Zo heeft ze ook aan het begin van deze zomer voor ieder van de twaalfdeklassers die afzwaaiden een kleine persoonlijke compositie gemaakt waarin ze steeds vertrok van de beweging van de levensstroom in een takje en dit samen bracht met een zachte, licht albasten vorm die toekomstkarakter heeft. Ze zegt: 'In deze richting wil ik nog verder experimenteren en dan tot grotere bewegingen komen. Met albast dus, ik ben zo aan dat materiaal verknocht, het lichte ervan zit binnen in mij. Ik moet daar wat mee. En het aantal mogelijkheden ermee is bijna onbeperkt. Als brok albast is het natuurlijk zwaar, maar je kunt het zo bewerken dat het iets lichts, beweeglijks krijgt, zo dat het zich als het ware verheft uit de zwaarte, boven het materie-zijn uitstijgt.'

Ineke van den Bosch werkt doorgaans met kleine beelden, soms installaties. Ze wil geen groots sensationeel werk maken dat

'Nu vind ik het moeilijk om me kunst voor te stellen zonder antroposofie, maar zeker ook om me antroposofie voor te stellen zonder kunst'

mensen omverblaast, maar nodigt de toeschouwer uit om zich er actief mee te verbinden en zo te ervaren dat hij deelgenoot is van deze wereld. Het is als poëzie, vaak ernstig maar toch met een licht humoristische toon. Zo zoekt zij steeds naar de essentie, van goud in het donker, van het licht zelf, van het licht in mensen. Tastend, zoekend. En als je op haar werk ingaat, betreed je een wereld die groter en groter wordt. ||

Bramenzoeker

door

Faucon Raphaël de Klyn

Hond en mensch

Toen ik zojuist de laatste woorden herlas aan onze maandelijkse bramenstruik, viel er door het keukenraam een zachte zonnestraal op de bladzijde. Vanachter de letters van dit oude, in 1925 bedrukte papier glom mij een teder watermerk tegemoet, als twee hondenogen, die 'wie weet waarom, wie weet hoe lang reeds, u hebben aangestaard..' Bloeiende bramentakken over een lieflijk muurtje hadden mij ongeweten bij het lezen begeleid.

Ach, en hoe kan het ook anders? Wanneer iemand als Richard Nicolaüs Roland Holst, groot voorvechter van de toepaste kunsten (door William Morris zo betekenisvol *The Lesser Arts* genaamd), een boek laat verschijnen, dan draagt niet slechts het verhaal, maar ook het boek zelf het grote geheim in zich. Dat begreep ook beeldhouwer Hildo Krop, die onze Nicolaüs vereeuwigde in een standbeeld waar hij beschermend geflankeerd wordt door de grote Berlage enerzijds en Da Costa anderzijds. Alle drie wisten zij dat kunstnijverheid niet het versieren van gebruiksvoorwerpen is, maar het aangeven dat het grote geheim ons vanuit alles aanstaart.

De hond aldus. Hoe zó'n ander wezen, afkomstig uit zulke andere draaikolken van de kosmos, ons mensen zo nabij kan komen, is het raadsel van het zevende verhaaltje. Nadat de schrijver met veel liefde uiteengezet heeft hoe wij van de hond kunnen leren om mild en vergevingsgezind te zijn ('want in wat gij mint zult gij veranderd worden'), mijmert hij over dat grote raadsel van afstand en nabijheid en liefde, dat des mensen beste vriend aan ons heeft opgedragen:

'En toch zoals de afstanden, de oneindige en niet-te-berekenen, door een kracht worden doorvlogen die het heeal beweegt, zoo vermocht een klein vonkje van die zelfde kracht alle scheidingen en afstanden op te heffen tusschen twee wezens, en den warmtedrang te ontsteken in hun beider hart.'

De liefde aldus. En hij blikte ten slotte terug op de dood van zijn eigen, kleine, pikzwarte vriend, en hoe hij 'zacht gebed op een korenwan' zijn ogen voor altijd sloot. En hoe hij wist hoe de viervoeter hem nu voor altijd te vlug af was op de tocht door de ondoorgroendelijke geheimen der natuur.